

Så slår en lågkonjunktur på din pension

En rapport om hur framtida pensioner påverkas av ekonomiska nedgångar

skandia :

Så slår en lågkonjunktur på din pension

Med denna rapport vill vi bidra till en diskussion och öka medvetenheten om ekonomiska krisers inverkan på de framtida pensionerna. I rapporten har vi låtit studera och pedagogiskt illustrera hur en enskild finansiell kris kan påverka de framtida pensionerna. Våra beräkningar visar till exempel att en lågkonjunktur i paritet med den som inträffade i Sverige på 1990-talet kan minska det framtida pensionskapitalet för en 40-åring med hela 1,2 miljoner kronor.

Det orange kuvertet är sedan länge ett årligt återkommande sätt för svenskarna att få information om sin allmänna pension. Till det kommer årsbesked om tjänstepensioner och privat pensionssparande. Sammantaget kan de svara på frågan alla ställer sig: hur mycket får just jag i pension? Idag ser vi pensionsprognoser oftare och i betydligt fler sammanhang. Vi ser pensionsberäkningar dagligen i massmedia och tack vare webbtjänsten minPension kan alla som har tjänat in till sin pension i Sverige regelbundet serveras uppdaterade prognoser för sin totala pension. Det är bra och kan bidra till att lugna den osäkerhet som många känner inför ordet pension.

Men i takt med prognosernas ökade spridning blir det relevant att också fundera över de antaganden som finns bakom uträkningarna. En sådan faktor handlar om den ekonomiska utvecklingen. Prognoserna bygger alltid på en jämn och positiv ekonomisk utveckling som ska gälla hela arbetslivet. Verkligheten ser dock annorlunda ut. Även om ingen vet när en ekonomisk nedgång slår till eller hur djup den blir, vet vi att förr eller senare inträffar finansiella kriser.

I samband med en ekonomisk lågkonjunktur faller börsen samtidigt som inkomsterna utvecklas i långsammare takt de kommande åren. Idag ser vi ett pensionssystem vars totala utfall mer än tidigare påverkas av konjunkturen och utvecklingen på kapitalmarknaden. Det är ett system där tjänstepensionen och det egna sparandet till pensionen blir allt viktigare. Kommande ekonomiska kriser blir därmed en viktig osäkerhetsfaktor att väga in när man tittar på pensionsprognoser.

I den här rapporten har vi studerat hur en enskild lågkonjunktur kan påverka de framtida pensionerna. Våra beräkningar visar till exempel att en lågkonjunktur i likhet med den som inträffade i Sverige på 1990-talet kan minska det framtida pensionskapitalet för individen med mellan 760 000 och 1,2 miljoner kronor.

Ett sätt att krissäkra sin pension kan vara att se över risknivån i sin tjänstepension. En annan är att fundera på om man själv vill bevaka och hantera oväntade händelser på kapitalmarknaden. Att för sin tjänstepension välja en robust allvädersportfölj som klarar större och snabbare skiftningar på marknaderna kan vara ett smart sätt att förbereda sig för osäkrare tider. Ett annat sätt kan vara ett eget pensionssparande. Att redan tidigt i arbetslivet börja spara till pensionen kan ge kraftfull positiv effekt för den framtida pensionen. ●

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Mattias Munter'.

Mattias Munter, Pensionsekonom Skandia

Eget ansvar krävs för en bra pension

¹ Edebalk, 2013

² Motion 19774:63

³ Se t ex proposition 1993/94:250.

⁴ Artikeln skrevs som del av en akademisk diskussion med Leif Widén om pensionssystemets uppbyggnad och långsiktiga hållbarhet. Källa: Kruse, 1998, s 139.

För mer än hundra år sedan, närmare bestämt den 21:e maj 1913, fattade den svenska riksdagen beslut om att införa en allmän pensionsförsäkring. Systemet var den första socialförsäkringen i världen som omfattade i princip hela befolkningen. I mitten av 1900-talet infördes en mera generös modell med folkpension, som senare kompletterades med allmän tilläggspension. Pensionsåldern sattes 1913 till 67 år, en hög ålder som få nådde vid den tiden.¹ Det tidiga pensionssystemet var ett socialt skydds nät för den lilla del av befolkningen som nådde upp till riktigt höga åldrar.

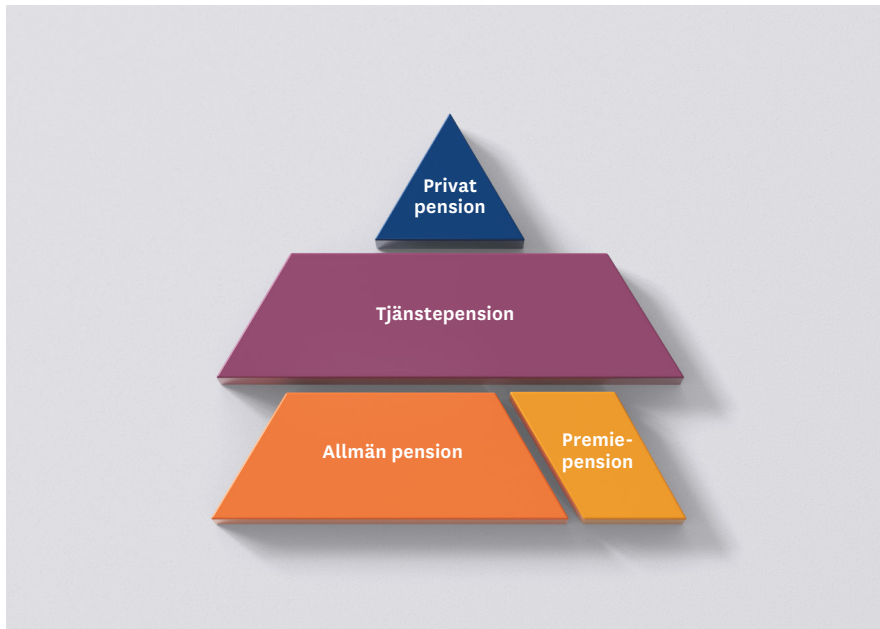
År 1976 sänktes pensionsåldern till 65 år.² Samtidigt hade livslängden kontinuerligt stigit i Sverige. Ökad livslängd och sänkt pensionsålder ledde till att många faktiskt nådde den ålder då de började plocka ut pension. Allvarliga strukturella kostnadsproblem började växa fram i takt med att pensionsutbetalningarna växte.

Dessa ekonomiska problem kulminerade i takt med den ekonomiska kris som slog till i början av 1990-talet. Pensionssystemet i Sverige kan betraktas som en överenskommelse mellan generationer. De som arbetar betalar in till systemet och de utbetalda pensionerna anpassas till vad pensionssystemet har råd att betala ut. Den ekonomiska krisen underminerade pensionssystemets ekonomi.

En omfattande pensionsreform genomfördes i mitten av 1990-talet via en överenskommelse som inkluderade de stora riksdagspartierna. Reformen förankrades på båda sidor av blockgränsen för att skapa stabila förutsättningar för systemet. Sedan dess har pensionssystemet reformerats ytterligare och den parlamentariska pensionsgruppen är fortfarande aktiv. Reformernas övergripande syfte har varit att skapa ett finansiellt mer hållbart system, vilket motiveras av att befolkningen kontinuerligt blir allt äldre, samt av att ökad livslängd går hand i hand med att fler kan arbeta längre upp i åldrarna.³

Ett flertal andra utvecklade länder har också genomfört liknande reformer av pensionssystemet, av samma grundläggande ekonomiska skäl som Sverige. Ökade drivkrafter för individen är en central del av förändringen. Agneta Kruser, universitetslektor i nationalekonomi vid Lunds universitet som forskade om pensionssystemets effekter, inledde en artikel i Ekonomisk Debatt publicerad 1998 med att förklara: ”Det reformerade pensionssystemet innehåller flera fördelar – och några skavanker. Den helt överskuggande fördelen är att vi lämnar ett omöjligt, ohållbart system för ett möjligt system.”⁴

Ett viktigt element i det nya pensionssystemet är att pensionen tydligare kopplades till individens val i livet. En livsinkomstprincip har införts som innebär att pensionen ökar ju senare individen väljer att gå i pension samtidigt som tillfället för inträdet på arbetsmarknaden också påverkar pensionen i hög grad. Inom ramen för ett välfärdsåtagande, där pensionssystemet garanterar en ersättning för alla medborgare i ålderns höst, infördes starka drivkrafter för individen att själv påverka den framtida pensionen.

Individens totala pension påverkas i hög grad även av det pensionsavtal som kan finnas på respektive arbetsplats. I takt med att den allmänna pensionen sjunker för varje generation ökar betydelsen av tjänstepension. Enskilda företagare och andra som saknar pensionsrätt i sin anställning behöver själva ta ansvar för en tjänstepension eller motsvarande sparande – eller stå risken att få ut en mycket låg pension i förhållande till sin arbetsinkomst.

Den allmänna pensionen är ett avgiftsbaserat system där pensionen bestäms med utgångspunkt från de avgifter som betalats in till systemen. Allmän pension kan delas in i tre huvudsakliga delar: inkomstpension, premiepension och garantipension. Garantipension är ett grundskydd för den som har arbetat mycket lite eller haft låg arbetsinkomst.

Den totala pensionen illustreras ofta i form av en pyramid med tre olika delar. Basen av pyramiden utgörs av den allmänna inkomst- och premiepensionen. Varje år avsätts 16 procent av individens pensionsgrundande inkomst och andra skattepliktiga ersättningar till inkomstpensionen. Ytterligare 2,5 procent av individens pensionsgrundande inkomst sätts av till premiepension, som individen själv kan välja att placera i olika fonder.

Nästa del av pyramiden benämns tjänstepension. Uppskattningsvis nio av tio anställda omfattas av tjänstepension som betalas av arbetsgivaren. Det kan vara genom ett kollektivavtal som förhandlats av arbetsmarknadens parter eller frivilligt avtalat mellan arbetsgivare och anställd. Storleken på inbetalningarna varierar liksom individens möjliga val för försäkringsskydd och förvaltning, vilket inverkar på nivån på framtida tjänstepensioner.

Slutligen tillkommer det egna sparandet. Historiskt har det funnits dedikerade sparformer för just pension, kopplat till en avdragsrätt för inbetalningar. Idag finns ingen avdragsrätt för den som redan har tjänstepension och därmed sker sparandet i andra sparformer som inte direkt öronmärker sparandet till just pension. Givet utvecklingen av den allmänna pensionen och med en mer flexibel arbetsmarknad där tjänstepension inte är självklart i alla lägen kan det egna sparandet komma att öka i betydelse för kommande generationer.

Skandia lät Novus fråga svenskarna hur mycket de tycker det är rimligt att pensionen ska motsvara av slutlön. Varannan svensk tycker det är rimligt att pensionen motsvarar 75–80 procent av den lön man hade före pensioneringen. Men i realiteten kommer den genomsnittliga nivån från allmän- och tjänstepension för de flesta att ligga på en betydligt lägre nivå, mellan 60 och 70 procent, för yngre generationer lägre än så. Många människor kommer att vid tiden för sin pension behöva göra omfattande förändringar för att ha en hållbar ekonomi på ålderns höst.⁵ Ett kompletterande eget sparande, motsvarande toppen på pyramiden, blir då särskilt viktigt för att individen ska få en pension som motsvarar den förväntan som många har på en framtida god pension. ●

⁵ Novus, 2018

Metodik

Pensionsmyndigheten har utvecklat en beräkningsmodell, där pensionen för olika typfall kan räknas ut. Modellen, som går under namnet Typfallsmodellen, tar hänsyn till parametrar som individens födelseår, ålder för etablering på arbetsmarknaden, planerad pensionsålder, månadslön, årlig inflation, real tillväxt, real fondavkastning, tjänstepensionsavtal samt eventuellt privat sparande. Utifrån dessa parametrar genomförs noggranna beräkningar över utvecklingen av individens inkomster samt de olika formerna av pensionskapital.⁶

Pensionskapitalet är det aktuella värdet på individens sparande till inkomstpensionen i den allmänna pensionen. Pensionskapitalet består av summan av individens pensionsrätter och värdet påverkas också av arvvinster, administrationsavgifter och förändringen av inkomstindex. Typfallsmodellen tar hänsyn till hur pensionskapitalet utvecklas för inkomstpension, premiepension, tjänstepension samt privat pensionssparande.

Pensionsmodellens traditionella beräkningar utgår ifrån att en viss jämn och positiv takt för ekonomisk utveckling gäller under hela perioden fram tills pensionen. Men hur blir det om en ekonomisk kris slår till? För första gången presenteras nu en modell för att simulera effekten av en ekonomisk kris i Typfallsmodellen. Modellen simulerar ekonomisk kris genom förändring av pensionskapitalet samt förändring av inkomstutvecklingen. Anledningen är att ekonomiska kriser påverkar dels pensionskapitalet och individens löneutveckling.

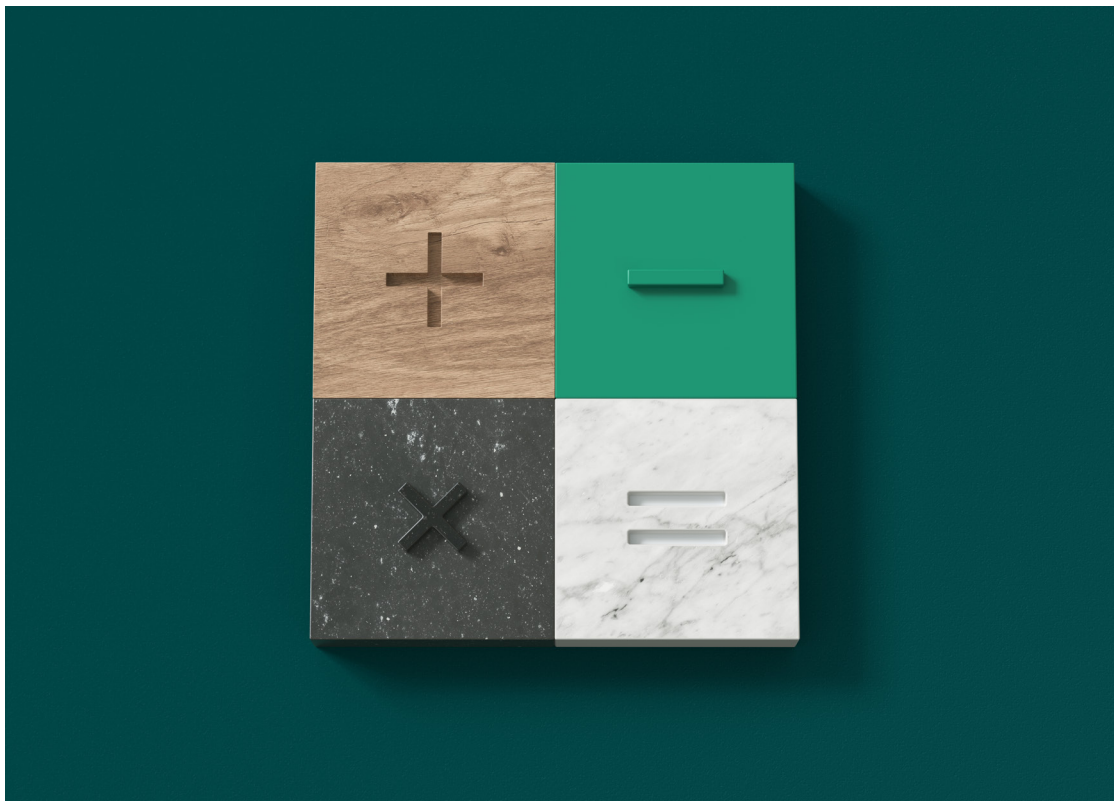
Denna beräkningsmodell gör det möjligt att simulera effekten av ekonomisk lågkonjunktur för olika typfallsmodellens pensioner. Beräkningarna utgår ifrån personer som är födda 1979, och därmed 40 år gamla under 2019. Individerna förväntas gå i pension vid 69 års ålder i enlighet med den riktålder som föreslagits gälla för den studerade åldersgruppen. Under de nära tre årtionden som individerna har fram tills pensionen är det rimligt att utgå från att flera ekonomiska nedgångar inträffar. I beräkningsmodellen görs antagandet att räkna med en enda, något djupare, ekonomisk kris under hela perioden fram tills pension. Detta för att ha möjlighet att illustrera hur en kris skulle påverka pensionerna. Modellen utgår från att krisen leder till att pensionsbehållningen inte växer under en tvåårig (ekonomisk kris) respektive fyraårig (djupare ekonomisk kris) period, samt att den reala inkomstutvecklingen minskar från 1,0 till 0,4 procent per år under en fyraårig (ekonomisk kris) respektive sexårig (djupare ekonomisk kris) period, för att sedan återgå till normal real tillväxt om 1,0 procent per år.

Denna modellering av en episod av ekonomisk kris mellan 2019 och 2048 (då typfallsindividerna går i pension) kan ses i ljuset av att det är sannolikt med antingen en ekonomisk kris, alternativt flertal smärre ekonomiska nedgångar som tillsammans motsvarar effekten av en ekonomisk kris, under denna period. Beräkningarna är ungefärliga, då framtida ekonomiska nedgångar är svåra att förutspå i detalj samt då denna rapport är den första offentligt tillgängliga studie som studerar hur pensionerna i dagens system skulle påverkas av ekonomisk nedgång. Resultatet av beräkningarna visar att en ekonomisk nedgång har en betydande inverkan på individens pension samt att individer kan krissäkra sin pension genom någon eller några tusen kronors månatligt sparande. ●

⁶ Modellens uppbyggnad beskrivs i Pensionsmyndigheten, 2016

Beräkningar och scenarier

Beräkningarna har genomförts i Pensionsmyndighetens Typfallsmodell v3.6. Inflationen har satts till noll, så att beräkningarna utförs i fasta priser. Real tillväxt i löner sätts till 1,0 procent och real fondavkastning till 3,1 procent. Dessa nivåer har bestämts efter metoddiskussion med expertis vid Pensionsmyndigheten. Lönenivåerna har hämtats från SCB:s statistik över medellön för yrkesgruppen i privat sektor.

Typfallsberäkningarna utgår från personer som är födda 1979, det vill säga har en representativ medelålder för personer som idag är aktiva på arbetsmarknaden. Pensionsåldern har satts till 69 år, det vill säga i linje med de nya riktåldrar som föreslagits för bättre följsamhet mellan pensionsålder och medellivslängd.

Pensionen för fyra olika yrken undersöks i beräkningarna. Dessa yrken är mjukvaru- och systemutvecklare, undersköterska, gymnasielärare samt målare. Tjänstepensionsavtalet ITP-1 för privatanställda tjänstemän har använts för mjukvaru- och systemutvecklare. För gymnasielärare och undersköterska är pensionsavtalet KAP-KL och för målare typiskt sett SAF-LO + STP tjänstepension.

Beräkningarna utgår ifrån att etableringen på arbetsmarknaden skedde i samma yrkeskategori som den nuvarande. Etableringsåldern för gymnasielärare räknas ut genom att ta fram data för åldern då studenter examinerades, läsåret 2016/17, i ämneslärarexamen. Statistik för 3-3,5 år långa utbildningar vid Stockholms Universitet, Göteborgs Universitet, Lunds Universitet samt Uppsala Universitet studeras. Borträknat äldre studenter (examinerade vid 35 äldre), visar det sig att typisk ålder för examen (ålder då 75% av årskullen har examen) för ämneslärarexamen var 30 år för män och 31 år för kvinnor. Ålder för etablering på arbetsmarknaden sätts därför till 31 år.

För mjukvaru- och systemutvecklare beräknas genomsnittlig ålder för masterexamen (femårig eller längre program), genom att summera data för ovanstående fyra universitet. Typisk ålder för examen är 28 år för både män och kvinnor i detta fall, och etableringsålder på arbetsmarknaden sätts därför till 29 år. Undersköterskan och målaren antas ha genomgått kortare yrkesutbildningar och därför etablerat sig på arbetsmarknaden redan vid 25 års ålder. Typfallen antas inte ha haft något eget pensionssparande sedan tidigare.

För varje typfall undersöks fyra scenarier, där basscenariot är att ingen ekonomisk kris inträffar och övriga tre omfattar en period av ekonomisk nedgång som följs av en återgång till normal konjunktur. ●

Scenario 1

Ingen kris

Detta scenario utgår från att ekonomin fortsätter utvecklas utan någon kris fram tills pensionstillfället år 2048.

Scenario 2

Ekonomisk kris 2020

Detta scenario utgår ifrån att en ekonomisk kris slår till år 2020, som leder till två effekter. Den första effekten är att pensionskapitalet inte ökar under en tvåårig period (lika hög 2022 som den var 2020), för att därefter åter öka i samma takt som tidigare. Den andra effekten är att den reala tillväxten av inkomst sjunker till 0,4 procent under de fyra år som följer krisåret, för att därefter åter öka med 1,0 procent per år.

Scenario 3

Djupare ekonomisk kris 2020

Djupare ekonomisk kris 2020. Detta scenario utgår ifrån att en djupare ekonomisk kris slår till år 2020, som leder till två effekter. Den första effekten är att pensionskapitalet inte ökar under en fyraårig period (lika hög 2024 som den var 2020), för att därefter åter öka i samma takt som tidigare. Den andra effekten är att den reala tillväxten av inkomst sjunker till 0,4 procent under de sex år som följer krisåret, för att därefter åter öka med 1,0 procent per år.

Scenario 4

Djupare ekonomisk kris 2030

Det sista scenariot är snarlikt scenario 3, med skillnaden att året för krisen ändras. Scenariot utgår ifrån att en djupare ekonomisk kris slår till år 2030, som leder till två effekter. Den första effekten är att pensionskapitalet inte ökar under en fyraårig period (lika hög 2034 som den var 2030), för att därefter åter öka i samma takt som tidigare. Den andra effekten är att den reala tillväxten av inkomst sjunker till 0,4 procent under de sex år som följer krisåret, för att därefter åter öka med 1,0 procent per år.

Undersköterska

Det första typfallet som undersöks är en undersköterska med 28 300 kronor i månadsinkomst, snittet för denna yrkesgrupp. Individens etablerade sig vid 25 års ålder i samma arbete som denne har vid 40 års ålder. Pensionsavtalet är KAP-KL. I fall ingen ekonomisk kris slår till kan undersköterskan räkna med en pension på 27 251 kronor vid 69 års ålder.

Om en ekonomisk kris slår till under 2020 i enlighet med scenario 2 minskar pensionen till 25 153 kronor. En djup kris i enlighet med scenario 3 kommer leda till att pensionen minskar ytterligare till 23 370 kronor. I scenario 4, då en djup kris slår till år 2030, blir pensionen 23 257 kronor.

Ekonomiska kriser leder dels till att slutlönen minskar samt även till att pensionsersättningen som andel av slutlön krymper. Den sjunker från att vara drygt 74 procent av slutlönen i scenario 1 utan någon kris, till drygt 70 procent i scenario 2 med en

mindre kris. I scenario 3 med en djupare ekonomisk kris som slår till 2020 blir pensionen drygt 66 procent av slutlönen och i scenario 4 då en djup kris slår till 2030 blir nivån nästan 66 procent. Som andel av slutlönen blir pensionen för undersköterskan relativt hög, vilket reflekterar tidigt inträde i arbetslivet jämfört med mjukvaru- och systemutvecklaren.

Undersköterskan kan kompensera för nivån av ekonomisk kris i enlighet med scenario 2 genom att från och med 2019, alltså vid 40 års ålder, börja ett kompletterande privat sparande på 845 kronor per månad. Effekten av en djupare ekonomisk kris som slår till 2020 kan kompenseras genom ett månatligt sparande på 1 735 kronor. För ytterligare 55 kronor, dvs. 1 790 kronor, av kompletterande pensionssparande per månad kan effekten av en djupare kris som slår till 2030 kompenseras. ●

Lönenivå 28 300 kr

-760 000 kr

	Scenario 1: Ingen kris fram tills pension	Scenario 2: Ekonomisk kris slår till 2020	Scenario 3: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2020.	Scenario 4: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2030.
Slutlön	36 659 kr	35 796 kr	35 372 kr	35 372 kr
Andel av slutlön	74,3 %	70,3 %	66,1 %	65,7 %
Förväntad pension	27 251 kr	25 153 kr	23 370 kr	23 257 kr
Varav allmän pension	20 028 kr	18 541 kr	17 303 kr	17 209 kr
Varav tjänstepension	7 223 kr	6 612 kr	6 067 kr	6 048 kr
Skillnad i totalt pen- sionskapital* jämfört med scenario 1.	-	-410 000 kr	-760 000 kr	-780 000 kr
Sparande månatligt som behövs sedan 2019 för att få samma pension som scenario 1, dvs. att ingen ekono- misk nedgång inträffar.	0 kr	845 kr	1 735 kr	1 790 kr

*Med pensionskapital menas i rapporten värdet av individens pensionsrätter plus summan av premiepensions- och tjänstepensionssparande

Målare

Det andra typfallet är en målare med en månatlig inkomst på 32 000 kronor år 2019. Etablering på arbetsmarknaden för individen sker vid 25 års ålder, i samma yrke. Målaren har också tjänstepensionsavtal fast med SAF-LO + STP. I scenario 1 med ingen ekonomisk kris får målaren ut 30 581 kronor i pension, vilket motsvarar knappt 74 procent av slutlönen.

Om en ekonomisk kris slår till 2020 i enlighet med scenario 2 kommer pensionen att minska till 28 235 kronor, motsvarande knappt 70 procent av slutlönen. Målaren behöver spara 945 kronor per månad i eget pensionssparande från 2019 för att kompensera för effekten av krisen.

I scenario 3 med en djupare kris som slår till 2020 minskar pensionen till 26 247 kronor, motsvarande knappt 66 procent av slutlönen. I scenario 4 då en djupare kris slår till 2030 blir pensionen 26 120 kronor, motsvarande drygt 65 procent av slutlönen.

Individen kan kompensera för en kris i enlighet med scenario 3 genom att börja spara 1 940 kronor per månad från 2019. Om sparandet höjs till 2 000 kronor per månad kan effekten av en kris enligt scenario 4 kompenseras. ●

Lönenivå 32 000 kr

-860 000 kr

	Scenario 1: Ingen kris fram tills pension	Scenario 2: Ekonomisk kris slår till 2020	Scenario 3: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2020.	Scenario 4: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2030.
Slutlön	41 452 kr	40 476 kr	39 997 kr	39 997 kr
Andel av slutlön	73,8 %	69,8 %	65,6 %	65,3 %
Förväntad pension	30 581 kr	28 235 kr	26 247 kr	26 120 kr
Varav allmän pension	22 647 kr	20 965 kr	19 566 kr	19 460 kr
Varav tjänstepension	7 934 kr	7 270 kr	6 681 kr	6 660 kr
Skillnad i totalt pen- sionskapital* jämfört med scenario 1.	-	-460 000 kr	-860 000 kr	-880 000 kr
Sparande månatligt som behövs sedan 2019 för att få samma pension som scenario 1, dvs. att ingen ekono- misk nedgång inträffar.	0 kr	945 kr	1 940 kr	2 000 kr

*Med pensionskapital menas i rapporten värdet av individens pensionsrätter plus summan av premiepensions- och tjänstepensionssparande

Gymnasielärare

Gymnasieläraren antas ha tjänstepension enligt kollektivavtal för kommun- och landstingsanställda (KAP-KL). Individens månadslön som i enlighet med SCB:s aktuella lönestatistik sätts till 35 200 kronor år 2019 och börjar jobbar vid 31 års ålder. I basscenariot utan en ekonomisk kris får gymnasieläraren ut en pension på 28 045 kronor, motsvarande drygt 61 procent av den beräknade slutlönen.

I scenario 2 med en ekonomisk kris som slår till år 2020 kommer gymnasielärarens pension att minska till 25 693 kronor, motsvarande knappt 58 procent av slutlön. De låga andelarna reflekterar ett sent antaget inträde på arbetsmarknaden. För att få ut samma pensionsinkomst som i scenario 1 behöver individen börja sätta åt sidan 945 kronor per månad i eget sparande från och med år 2019.

Ifall krisen som slår till år 2020 blir djupare, i enlighet med scenario 3, sjunker pensionsinkomsten till 23 696 kronor, motsvarande nästan 54 procent av slutlönen. Om en djupare kris slår till år 2030, i enlighet med det sista scenariot, blir pensionsinkomsten 23 573 kronor, även i detta fall motsvarande knappt 54 procent av slutlönen.

Ett eget sparande på 1 950 kronor per månad från år 2019 behövs för att gymnasieläraren ska krissäkra sin pension mot en djupare kris som slår till 2020. Ifall den djupare krisen slår till år 2030 behövs ett sparande om totalt 2 005 kronor per månad för att säkerställa att pensionsinkomsten blir lika hög som utan en ekonomisk nedgång. ●

Lönenivå 35 200 kr

-850 000 kr

	Scenario 1: Ingen kris fram tills pension	Scenario 2: Ekonomisk kris slår till 2020	Scenario 3: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2020.	Scenario 4: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2030.
Slutlön	45 598 kr	44 524 kr	43 996 kr	43 996 kr
Andel av slutlön	61,5 %	57,7 %	53,9 %	53,6 %
Förväntad pension	28 045 kr	25 693 kr	23 696 kr	23 573 kr
Varav allmän pension	21 012 kr	19 319 kr	17 902 kr	17 798 kr
Varav tjänstepension	7 033 kr	6 374 kr	5 794 kr	5 775 kr
Skillnad i totalt pen- sionskapital* jämfört med scenario 1.	-	-460 000 kr	-850 000 kr	-880 000 kr
Sparande månatligt som behövs sedan 2019 för att få samma pension som scenario 1, dvs. att ingen ekono- misk nedgång inträffar.	0 kr	945 kr	1 950 kr	2 005 kr

*Med pensionskapital menas i rapporten värdet av individens pensionsrätter plus summan av premiepensions- och tjänstepensionssparande

Mjukvaru- och systemutvecklare

Det fjärde och sista typfallet som undersöks är en mjukvaru- och systemutvecklare. I denna grupp är den genomsnittliga inkomsten 43 100 kronor enligt SCB, vilket är den inkomst som används i modelleringen för år 2019. En mjukvaru- och systemutvecklare som under 2019 är 40 år gammal, har arbetat sedan 29 års ålder i samma yrke och har tjänstepension motsvarande ITP-1, kan i bas scenariot utan någon ekonomisk kris räkna med att få ut 41 348 kronor i pension. Det motsvarar drygt 74 procent av den beräknade slutlönen.

Om en ekonomisk kris slår till under år 2020, i enlighet med scenario 2, kommer pensionen att minska till 37 958 kronor. Det vill säga att pensionen blir 3 390 kronor lägre per månad. Individens kan kompensera detta genom att från 2019 börja spara 1 360 kronor i privat pensions sparande. I scenario 2 kommer pensionen vara knappt 70 procent av slutlön, jämfört med drygt 74 procent i scenario 1 utan någon kris. Det bör också noteras att själva slutlönen påverkas av krisen, då krisen antas bromsa löneutvecklingen något.

Ifall den ekonomiska krisen är djupare, i enlighet med scenario 3, blir pensionen 35 060 kronor. Scenario 4 utgår också från en djupare kris, men som slår till år 2030 istället för 2020. I så fall kommer pensionen att bli 34 890 kronor. Slutlönen blir densamma oavsett om nedgången slår till 2020 istället för 2030, men effekten på pensionskapitalet blir något högre om krisen slår till sent. Pensionen som andel av slutlön hamnar på drygt 65 respektive knappt 65 procent i scenario 3 och 4. Pensionen blir 6 288 respektive 6 458 kronor lägre.

Individen behöver från och med år 2019 spara 2 815 kronor per månad för att krissäkra sig mot en djupare kris som slår till under 2020 och 2 895 kronor för att krissäkra sig mot samma ekonomiska kris som slår till under 2030. Ett sparande på knappt från 3 000 kronor från 40 års ålder krävs alltså för att fullt ut kompensera för den pensions-ekonomiska effekten av en större ekonomisk kris. ●

Lönenivå 43 100 kr

-1,2 miljoner kr

	Scenario 1: Ingen kris fram tills pension	Scenario 2: Ekonomisk kris slår till 2020	Scenario 3: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2020.	Scenario 4: Djupare ekon- omisk kris slår till år 2030.
Slutlön	55 831 kr	54 516 kr	53 870 kr	53 870 kr
Andel av slutlön	74,1 %	69,6 %	65,1 %	64,8 %
Förväntad pension	41 348 kr	37 958 kr	35 060 kr	34 890 kr
Varav allmän pension	27 312 kr	25 177 kr	23 391 kr	23 260 kr
Varav tjänstepension	14 036 kr	12 781 kr	11 669 kr	11 630 kr
Skillnad i totalt pen- sionskapital* jämfört med scenario 1.	-	-650 000 kr	-1,2 miljoner kr	-1,24 miljoner kr
Sparande månatligt som behövs sedan 2019 för att få samma pension som scenario 1, dvs. att ingen ekono- misk nedgång inträffar.	0 kr	1 360 kr	2 815 kr	2 895 kr

*Med pensionskapital menas i rapporten värdet av individens pensionsrätter plus summan av premiepensions- och tjänstepensionssparande

Sammanfattning

De individer som planerar för sin pension idag vet givetvis inte hur konjunkturen exakt kommer att utvecklas. Det är möjligt att den reala tillväxttakten liksom fondavkastningen blir högre eller lägre än vad som är dagens ekonomiska antaganden, och att ingen större ekonomisk nedgång slår till. Men det är också sannolikt att ekonomin går mot flera lågkonjunkturer och minst en mer omfattande ekonomisk kris fram tills 2048.

Ett sätt att krissäkra sin pension kan vara att se sin tjänstepension. En annan är att fundera på om man själv vill bevaka och hantera oväntade händelser på kapitalmarknaden. Att för sin tjänstepension välja en robust allvädersportfölj som klarar större och snabbare skiftningar på marknaderna kan vara ett smart sätt att förbereda sig för lågkonjunkturen.

Ett annat sätt kan vara ett eget pensionssparande. Att redan tidigt i arbetslivet börja spara till pensionen kan ge kraftfull positiv effekt för den framtida pensionen. En intressant fråga är vad nivån på ett pensionssparande behöver vara för att kompensera en ekonomisk kris, respektive en djupare ekonomisk kris, under kommande årtionden.

De fyra typfall som undersökts i denna rapport är exempel på individer, med olika yrken, som förvärvsarbetar fram tills 69 års ålder med tjänstepension. Nivån på sparandet som behövs hamnar i relation till individernas inkomster, då de som har högre inkomst också behöver spara mer för att kompensera för effekten av kriser.

För att kompensera en ekonomisk kris som slår till 2020 behöver undersköterskan i rapportens exempel börja lägga 845 kronor per månad åt sidan i privat pensionssparande från 40 års ålder. Detta privata sparande leder till att pensionen i slutändan blir lika hög som den skulle ha varit i avsaknaden av en ekonomisk kris. Mjukvaru- och systemutvecklaren, som har en högre inkomst, behöver avsätta 1 360 kronor i privat pensionssparande för att krissäkra sin pension.

Om den kris som slår till 2020 är djupare behövs ett större sparad belopp. Detta belopp varierar mellan 1 735 för undersköterskan och 2 815 kr för mjukvaru- och systemutvecklaren. Effekten blir något större om den djupa krisen slår till 2030 istället. Då behöver undersköterskan spara 1 790 kronor per månad sedan 2019 för att kompensera för krisen, medan mjukvaru- och systemutvecklaren behöver spara 2 895 kronor.

Ifall en ekonomisk kris inte slår till kommer det privata pensionssparandet vara till nytta för individen ändå, då den leder till högre pension. Kompletterande privat pensionssparande är en investering som försäkrar en god inkomst på ålderns höst, och som stärker pensionen oavsett konjunkturens utveckling. Genom att ha ett privat pensionssparande på någon eller några tusen kronor kan individer krissäkra sin pension. Om sparandet börjar tidigare än 40 års ålder krävs ett lägre sparande varje månad för att uppnå samma effekt. Ju tidigare det privata sparande börjar, desto större effekt får det. ●

Referenser

Kruse, A. (1998). "Ekonomiska och politiska risker i pensionssystem en gång till: Svar till Leif Widén", Ekonomisk Debatt, 26:2:139-140.

Motion 1974:63. "Om sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år", Fälldin m.fl., Sveriges riksdag.

Pensionsmyndigheten (2016). "Tumregler för pensionsberäkningar", PM PID155527, 2016-11-03.

Proposition 1993/94:250. "Reformering av det allmänna pensionssystemet", Regeringens proposition.

SCB Lönesök. Aktuell lönestatistik för olika yrken togs fram via nedanstående länk. Genomsnittlig lön för de båda könen har använts i beräkningarna. Data hämtades senast 2019-03-05.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/lonelok/>

SCB:s utbildningsdatabas. "Antal examina i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå efter universitet/högskola, examen, utbildningslängd, kön och ålder. Läsår 1977/78 - 2017/18." Analys genomfördes 2019-03-14.

Skandia (2018). "Allemanspension – en ny bred sparform".

Ståhlberg, A.-C. (1995). "Pension reform in Sweden", International Journal of Social Welfare, 4:4:267-273.

Skandia – det ledande pensionsbolaget som tar ansvar

Skandia är Sveriges ledande pensionsbolag som i över 160 år har försett människor med ekonomisk trygghet. Vi har en bred förankring i samhället med långsiktiga åtaganden gentemot individer, företag och offentlig sektor. Vi skapar affärsmöjligheter genom att möta flera av de utmaningar som företag och individer möter i samhället idag. Genom att erbjuda sparande med garanti, fondsparande, försäkringar för hälsa och trygghet, banktjänster och rådgivning skapar vi möjligheter för ett långt och ekonomiskt tryggt liv för våra närmare 2 miljoner kunder. 1,4 miljoner av dessa är också

våra ägare. Våra cirka 2 000 medarbetares yttersta uppgift är att maximera värdet för livförsäkringstagarna över livstiden av deras försäkringar. Engagemang för våra ägare, företags- och privatkunder samt ansvaret som följer med att förvalta deras 650 miljarder kronor i kapital genomsyrar hela vår verksamhet. Genom vår modell för värdeskapande, vårt erbjudande och våra ställningstaganden inspirerar vi våra kunder till ett långt och ekonomiskt tryggt liv. ●